

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon

ADHD-foreningen • Afasi forbundet i Norge • Autisme foreningen i Norge • Cerebral Parese-foreningen • Forbundet Tenner og Helse • Foreningen for Blødere i Norge • Foreningen for Fragilitx-Syndrom • Foreningen for hjertesynke barn • Foreningen for Kroniske Smertepasienter • Marfanforeningen • Foreningen for Muskelsyke • Hørselshemmedes Landsforbund • Interessesforeningen for LMBS syndrom • Landsforbundet for utviklingshemmede og pårørende • Landsforeningen Alopecia Areata • Landsforeningen for Hjerte- og Lungesyke • Landsforeningen for Huntingtons Sykdom • Landsforeningen for Nyrepasienter og Transplanterte • Landsforeningen for Pårørende innen Psykiatri • Landsforeningen for trafikkskadde i Norge • Landsforeningen mot Fordøyelsesykdommer • Leverforeningen • Mental Helse Norge • Momentum • Morbus Addison's Forening • Multipel Sklerose Forbundet i Norge • Norges Astma- og Allergi forbund • Norges Diabetesforbund • Norges Døveforbund • Norges Fibromyalgi Forbund • Norges Migreneforbund • Norges Parkinsonforbund • Norilco • Norsk cøllakforening • Dysleksiforbundet i Norge • Norsk Dysmellforening • Norsk Epilepsiforbund • Norsk Hemokromatoseforbund • Norsk Foreldrelag for Funksjonshemma • Norsk Forening for Analatresi • Norsk Forening for Cystisk Fibrose • Norsk Forening for Ehlers Danlos Syndrom • Norsk Keratoseforning • Norsk Forening for Nevrofibromatose • Norsk Forening for Osteogenesis Imperfecta • Norsk Forening for Tuberos Sklerose • Norsk Immunsviktforening • Norsk Interesseforening for Kortvokste • Norsk Interesseforening for Stamme • Norsk Landsforening for Laryngectomerte • Norsk Thyroideaforbund • Foreningen for søvnsykdommer • Norsk Lymfødemforening • Norsk Porfyriforening • Norsk Psoriasisforbund • Norsk Revmatikerforbund • Norsk Tourette Forening • Ryggforeningen i Norge • Ryggmargsbrokk- og Hydrocephalusforeningen • Rådgivning om Spiseforstyrrelser • Støtteforeningen for Kreftsyke Barn • Turner Syndrom Foreningen i Norge • Vestlandske Blindeforbund • Norges Myalgisk Encefalopati Forening • Kirkefelteforeningen i Norge • Landsforeningen for kombinert syns- og hørselshemmede/døvblinde

Det kongelige Kommunal- og regionaldepartement
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

Deres ref:
Vår fil: B06-ØS021
Vårt arkiv: 402
Saksbehandler: Øivind Skotland

Oslo, .29. september 2006

Rapport H-2185 om "Elektronisk stemmegivning – utfordring og muligheter".

FFO viser til brev i fra Kommunal- og regionaldepartementet av 13. mars 2006, der FFO bes om å komme med hørings svar til Rapport H-2185 om Elektronisk stemmegivning.

Sammenfatning av FFOs kommentarer

- FFO vil sterkt understreke at tilgjengelighet til valg er et viktig demokratisk hensyn.
- FFO mener at prinsippet om universell utforming av elektronisk stemmegivning må gjelde selv om det finnes alternative muligheter for stemmegivning.
- FFO mener at elektronisk valg i fra PC i eget hjem, vil øke tilgjengeligheten for funksjonshemmede til å delta i valg.
- FFO vil anbefale at det igangsettes forsøksordninger med elektronisk valg i ukontrollerte omgivelser.

Tilgjengelighet til demokratiske rettigheter

Utvalget som har vurdert elektronisk valg i Norge har i sin rapport pekt på forhold omkring demokratiske rettigheter som FFO spesielt vil fremheve og som kan sammenfattes på følgende måte:

Allmenn stemmerett er en helt grunnleggende rettighet i et demokrati som vårt. Det skal heller ikke være slik at faktisk deltakelse ved valgene er sterkt begrenset. Uten at valg er inkluderende – både når det gjelder retten til å stemme og å stille til valg – svekkes representativiteten i systemet dersom dette ikke er tilfellet. Videre er det større sikkerhet for at den folkevalgte forsamlingen opptrer i tråd med velgernes interesser og holdninger hvis alle deler av befolkningen med stemmerett gis muligheter for å stemme, og at det ikke er systematiske skjevheter i velgerfracfallet.

Dersom valg ikke er inkluderende, enten det skjer elektronisk eller på tradisjonelt vis vil det bidra til å svekke tilliten til demokratiet. Derfor vil det være av stor betydning både for den

enkelte stemmeberettigede og demokratiet at det blir lagt best mulig til rette for at også personer med funksjonshemninger kan delta ved valg.

Elektronisk stemmegivning som supplement

Arbeidsgruppen konkluderer med at elektronisk stemmegivning kun anbefales som et supplement og at stemmegivning i valglokale vil bestå i overskuelig fremtid. Dette vil i følge arbeidsgruppen, kunne sikre at de personene som er i stand til å stemme i dag også i fremtiden vil kunne ivareta sine rettigheter på samme måte, uten å gå veien om elektronisk stemmegivning. En slik løsning vil etter FFOs oppfatning, *ikke* være tilfredsstillende med tanke på prinsippet om universell utforming. Et slikt prinsipp forutsetter at muligheten for elektronisk stemmegivning skal være tilgjengelig for alle. Rent praktisk innebærer det en løsning som så langt det er mulig, inkluderer flest mulig.

Dersom tilgjengeligheten til elektronisk stemmegivning skal sikres for alle, vil det stille krav både til utforming av valgsystemene og tilrettelegging av maskinutstyret som skal forefinnes i kontrollerte omgivelser og benyttes i forbindelse med valgprosessen.

Langsiktige mål, stemmegivning i ukontrollerte omgivelser

I rapporten drøftes muligheten for stemmegivning i ukontrollerte omgivelser, f.eks i fra enkeltstående personlige datamaskiner. Arbeidsgruppens rapport peker på at det med dagens teknologi ikke vil være mulig å garantere en sikkerhet som er tilstrekkelig i forhold til dagens strenge krav til sikkerhet og dermed tillit til systemet.

FFO mener selvsagt at kravet til sikkerhet må ivaretas og vil ikke innvende mot de vurderingene utvalget har gjort i forhold til dette. Samtidig vil vi fremholde at nettopp stemmegivning i ukontrollerte omgivelser vil være noe av det som vil øke tilgjengeligheten til valg for mange funksjonshemmede. De vil slippe å måtte bevege seg til et valglokale og forholde seg til omgivelser og prosesser som i varierende grad er tilrettelagt for funksjonshemmede. Som rapporten også fastslår, så er tilgjengelighet et viktig demokratisk hensyn.

Arbeidsgruppen peker i rapporten på at stemmegivning i ukontrollerte omgivelser vil øke muligheten for utilbørlig påvirkning og eventuelt kjøp av stemmer. Dette mener arbeidsgruppen vil være av underordnet betydning i og med at man vil ha anledning til å stemme på ny og at det alltid vil være siste stemme som vil være gjeldende. Nå vil det være slik at enkelte funksjonshemmede vil trenge assistanse også ved elektronisk stemmegivning og selv om man vil få et universelt utformet grensesnitt. I en slik situasjon vil det kunne tenkes at personer vil kunne bli utsatt for utilbørlig påvirkning, noe som i deres situasjon vil være mer alvorlig enn for andre, fordi deres mulighet til å benytte seg av en ny sjanse til å stemme vil være begrenset. FFO er imidlertid av den oppfatning at dette er et marginalt problem, som overskygges av muligheten for å kunne få anledning til å stemme elektronisk, f.eks i fra egen PC.

Rapporten peker på forhold knyttet til digitale skiller og digital kompetanse, dvs ulikheter i tilgang til, kunnskap og erfaring med bruk av ny teknologi. Det blir pekt på at muligheten er til stede for at de skjevhetene man i dag har på området vil gjenspeile seg i oppslutningen om elektronisk valg via internett. Dvs at grupper med høy utdanning og høy inntekt vil være de som i størst grad vil benytte seg av elektronisk valg og at det vil fremme valgdeltagelsen blant disse i forhold til andre grupper. Funksjonshemmede er underrepresentert i gruppen med høy utdanning og inntekt. Det vil kunne tilsi at funksjonshemmede også vil kunne bli

underrepresentert ved deltagelse i valg. Men samtidig vil man kunne anta at også her vil økt tilgjengelighet til muligheten for å kunne stemme, gi en økende oppslutning om valget for denne gruppen.

Trinnvis innføring, - forsøk

Arbeidsgruppen foreslår i rapporten en trinnvis prosess bygd på systematiske forsøk med elektronisk stemmegivning. Det nevnes f.eks. utprøving av brukergrensesnitt som et ledd i en slik trinnvis innføring. FFO forutsetter at brukergrensesnitt som blir utviklet vil bli universelt utformet. Det innebærer at så langt det er mulig så skal løsningen som er tenkt benyttet for å gjennomføre elektroniske valg, være utformet slik at flest mulig kan benytte tjenesten uten bistand eller ved hjelp av tilleggsutstyr. For å sikre at løsningene tilfredsstillende til kravene til universell utforming vil FFO foreslå at det etableres samarbeid med funksjonshemmedes organisasjoner og med Deltasenteret i Sosial og Helsedirektoratet, som er statens kompetansesenter på universell utforming.

Arbeidsgruppen presenterer i rapporten en ide om at gruppen personer med funksjonshemming kan få anledning til å delta i forsøk med elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser. FFO stiller seg positive til ideen. En slik forsøksordning vil bl. a. kunne gi en meget god indikasjon på i hvilken grad man har lyktes med å utvikle et universelt grensesnitt.

Oppsummering

Tilgjengelighet til valg er et viktig demokratisk rettighet. FFO er av den oppfatning at elektronisk valg vil kunne øke tilgjengeligheten til å kunne avgi stemme for funksjonshemmede, under forutsetning av at det utvikles grensesnitt som er universelt utformet. Men det vil ført være når stemmegivning blir mulig i fra PC i eget hjem at gevinsten vil bli av betydning.

FFO er åpne for å bli involvert i prosessen omkring utforming av et universelt grensesnitt.

Med vennlig hilsen

FUNKSJONSHEMMEDES FELLESGORGANISASJON

Margaret Sandøy Ramberg (sign)
Leder

Jarl Ovesen
Ass. generalsekretær